

INIJOSS

İnönü University International Journal of Social Sciences / İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi,

Volume/Cilt 9, Number/Sayı 1, (2020)

<http://inonu.edu.tr/tr/inijoss> --- <http://dergipark.gov.tr/inijoss>

ARAŞTIRMA MAKALESİ | RESEARCH ARTICLE

Gönderim Tarihi: 20.02.2020 | Kabul Tarihi: 28.05.2020

TÜRKÜLERİMİZDEKİ METRONOM HIZI DEĞİŞKENİNİN DİNLEYİCİDE MEYDANA GETİREBİLECEĞİ ALGISAL FARKLILIKLAR*

Arş. Gör. Uğur GÖKTAŞ

İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Türk Halk Müziği Bölümü
ugur.goktas@inonu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-7452-7663>

Doç. Dr. Ünal İMİK

İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuvarı
Türk Halk Müziği Bölümü
unal.imik@inonu.edu.tr
<https://orcid.org/0000-0001-8834-1584>

Atıf / Citation: Göktaş U., İmik Ü. (2020). Türkülerimizdeki Metronom Hızı Değişkeninin Dinleyicide Meydana Getirebileceği Algısal Farklılıklar. *İnönü University International Journal of Social Sciences & İnönü Üniversitesi Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi, (INIJOSS)*, 9(1), 313-323.

Özet

Duygu ve düşüncelerimizin anlamlı seslerle yeni bir ifade biçimine dönüştüğü müzik eserlerimiz, bünyesinde barındırdığı farklı özellikleri ile dinleyici beğenisini kazanmaktadır. Bir müzik eserini meydana getiren birçok unsur (melodi, tartım, söz vb.) bu konuda etkili olmakla beraber, eserin oluşumunda kullanılan metronom hızı, dinleyiciye ulaştırılmaya çalışılan duygusal mesajın iletiminde oldukça etkili olabilmektedir.

Karma bir araştırma deseni kullanılan araştırma sürecinde betimsel bir yaklaşım sergilenmiştir. Öncelikle konuya yönelik kaynaklar taranmış ardından ise bireylerin konuya yönelik düşüncelerinin daha kolay tespit edilebilmesi amacıyla TRT repertuarından seçilen 5 eser farklı metronom hızlarında seslendirilerek 50 kişiden oluşan örneklem grubunun görüşüne sunulmuştur. Eserin duygu aktarımında metronom hızına bağlı olarak ortaya çıkabilecek farklı düşünceler bu yolla tespit edilmeye çalışılmıştır.

Araştırma sonuçlarından bir kaçına değinilecek olursa; Türk halk müziği eserlerinin duygu ve düşüncelerimizin iletilmesinde önemli bir araç olduğu, metronom hızının halk müziği eserinin duygusal olarak dinleyicide meydana getirebileceği etkide önemli bir pay sahibi olabileceği,

* Bu makale, I. Uluslararası Güzel Sanatlar ve Eğitimi Sempozyumu'nda (28-30 Nisan 2018/Sivas) özet bildiri olarak sunulan fakat tam metin olarak basılmayan bir araştırmadan üretilmiştir.

Türk halk müziği eserlerinin karakteristik yapısında metronom hızının oldukça etkili olabileceği, metronom hızının yavaş olduğu eserlerde dinleyicide daha olumsuz ve hüzünlü bir etki oluşturabildiği, buna karşın metronom değerinin hızlı olduğu Türk halk müziği eserlerinde ise insanların daha olumlu ve keyifli bir ruh haline sahip olabileceği ilk aklımıza gelenlerden bazıları olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Müzik, Türkü, Metronom, Hız, Algı

PERCEPTUAL DIFFERENCES THAT THE METRONOME RATE VARIABLE IN OUR FOLK SONGS CAN PRODUCE IN THE LISTENER

Abstract

Our musical works, in which our feelings and thoughts are transformed into a new form of expression with meaningful sounds, are gaining the audience's appreciation with their different characteristics. Many elements make up a musical work (melody, weighing, lyrics, etc.) however, the preferred metronome speed can play a very important role in the transmission of the desired emotional message to the listener.

A hybrid pattern was used in the research. While a descriptive approach was exhibited during the search for sources and the determination of the situation for the subject, an experimental approach was preferred in the determination of the ideas of individuals for the singing of musical works at different metronome speeds. During the research process, the Selected Works (5 works) from among the folk songs recorded in the TRT Repertory were re-performed at different metronome speeds for use in the research. Later, 50 samples of these artifacts were played at different metronome rates and the perceptual differences that may arise due to the metronome rate variable were tried to be determined.

If a few of the results obtained in the research are to be listed: we think that our folk songs are an important form of expression in the transmission of our feelings and thoughts, that the metronome speed variable may be effective in the intensity of emotion dependent on the perception of our folk songs, that works performed at low metronome speed may have a more negative and sad effect.

KeyWords: Music, Folk Song, Metronome, Speed, Perception

1. GİRİŞ

1.1. İnsan ve Müzik

İnsanoğlu duygu ve düşüncelerini birçok şekilde ifade edebilmektedir. Bu ifade şekillerinin en başında kuşkusuz konuşma eylemi gelmektedir. İnsanlar gündelik hayatta büyük ölçüde konuşarak iletişimi sağlamaktadır. Düşünceler konuşarak kolaylıkla ifade edilebilmektedir. Ancak duyguların ifade edilmesinde konuşmanın tam anlamıyla yeterli olabileceğini söylemek mümkün değildir. Bu yüzden insanoğlunun duygularını ifade etmesinde çeşitli yollar izlediği görülmektedir. Bunların arasında müzik yapmak, resim yapmak vb. gibi eylemler, duygu ve düşüncelerin ifade edilmesinde konuşma eylemine birer alternatif yol olarak gösterilebilir. İplikçi'ye göre "iletişim herkes tarafından farklı şekilde ve basitçe tanımlanabilen göstergeler ve kodlar bütünüdür. Göstergeler kendilerinden başka bir şeye gönderme yapan yapılar, kodlar ise göstergelerin ilişkilendirilerek düzenlendiği sistemli iletilerdir" (2015: 16). İletişim kurduğumuz ve duygularımızı karşıdakilere ifade edebildiğimiz en önemli araçlardan biri kuşkusuz müzik sanatıdır. Munch'a göre, müzik "sözle anlatılmayanı anlatma sanatıdır" (1990: 18). Yener'e göre müzik, "hem bir sanat, hem de üzerinde araştırmalar yapılan bir bilim dalıdır. İnsanların yazıyı icadından çok önceleri var olmuştur. Bilinen ilk müzik aletleri ilk insanla birlikte el, ayak, insan sesi, hayvan kemikleri ve taşlardır. Daha sonraları ise hayvan derisi geçirilmiş kasnaklar, tel takılmış ilkel ve basit çalgılar görülmektedir" (1996: 12). "İletişim,

yaşamımızın vazgeçilmez bir ögesidir. Bu durum, iletişim çabası içerisindeki insanoğlunun birçok alanda ilerlemesine ve kendini geliştirmesine olanak tanımıştır. Birçok özelliği bünyesinde barındıran müzik sanatı da insanoğlunun iletişim kurma çabasına geçmişten günümüze değin önemli bir destek sağlamıştır. Ruhumuzun derinliklerinden gelen duygular, müzik sanatı sayesinde çeşitli seslerden meydana gelen ifadelere dönüşmekte ve bu sayede belki de kelimelerle ifade edemediğimiz duygular müzik eserleri yolu ile anlatılma imkânına kavuşmaktadır” (İmik, 2020: 19-20).

En ilkel halinden, en gelişmiş haline kadar müziksel ifade biçimlerinin insanoğlunun var oluşundan günümüze hep yanımızda olduğu söylenebilir. Uçan’a göre bireyler doğum sonrası süreçten itibaren bebeklik ve çocukluk dönemlerinde çeşitli oyunlar vasıtası ile müzik sanatı ile tanışmaktadır. Yetişkinlik ve yaşlılık döneminde ise bu ilişki daha da kapsamlı ve derin bir hal almaktadır (1994: 16). Alpagut’a göre ise, müzik toplumlar için vazgeçilmez bir unsurdur (1998: 84). Nitekim insanlık tarihi incelendiğinde toplum içerisinde müziğin her dönemde ve her alanda yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Angı, müziğin, yaşamın en eski kavramlarından biri olduğunu belirterek yüzyıllar içinde o günkü zamana, o zamanın insanlarına, o insanların oluşturduğu toplumlara göre kendini çoğaltıp, yenileyip ve geliştirip evrimleşerek günümüze kadar varlığını sürdürdüğünü, ayrıca müziğin, insanların kendini ifade etme, tanımlama, anlatma ve birbirleri ile uzlaşma yolu olarak kullanıldığını ifade etmektedir (2013: 61). Bir ifade şekli olarak müziğin etkin bir araç olduğu ve kelimelerle izah edilemeyen duygularımızı müzik ile daha etkili bir şekilde yansıttığımız bilinen bir durumdur. Örneğin; bir kişinin özlem duygusunu, “çok özledim, bundan dolayı çok mahzunum” şeklinde konuşarak ifade etmesine karşın bunu yürek burkan bir müziksel ezgi eşliğinde daha derin anlamlar yükleyerek ifade etmesi, kişinin duygu ve düşüncelerini kelimelerin daha da ötesine taşıyabilmektedir. Benzer şekilde bir şarkı, belki de içimizde yaşadığımız hissiyatı daha kolay ifade edebilecektir. Kısaca, iç dünyamızı anlatmamızda ya da dış dünyayı algılamamızda müzik sanatının oldukça önemli bir işleve sahip olduğu söylenebilir.

İnsanoğlu, gördüğü, duyduğu, kokladığı, tattığı, dokunduğu şeylerin kendi iç dünyasında uyandırdığı algı ile dış dünyayı anlamakta ve anlamlandırmaktadır. Dökmen’e göre algı, “duyu organlarından beyne ulaşan verilerin örgütlenmesi, yorumlanması ve anlamlandırılması sürecidir (1994: 97). Bir diğer söylem ile algı, çevremizden aldığımız uyarıcı sinyallerin duyu organlarımız yolu ile anlaşılabilmesi olarak tanımlanabilir. Algılama ise değişik alanlarda “bir olgu duygusu yapmada belleğin kullanılması” veya “çevre güzelliklerinin-etkilerinin sübjektif kabulü ve çalışılması” ya da “canlı organizmanın ihtiyaçlarından birisi, faydalı araçsal bir iş-çalışma” şeklinde izah edilmektedir (Çevik, 1991: 30). Algı, anlam yükleme becerimizdir ve kelime anlamı ile dış dünyanın duyuusal etkilemelerinin bilinçte uyardığı izlenimlerdir. Söz konusu işitme duygusu ile gerçekleşen etkilemeler ele alındığında bu etkilemelerin titreşimlerle meydana gelen ses dalgaları aracılığıyla olduğu bilinmektedir. Müzik eserleri de dinleyicilerin bilincinde çeşitli izlenimler bırakabilir. Bu izlenimler bireyin geçmiş yaşanmışlıkları ile alakalı olabileceği gibi, toplumun büyük bölümü tarafından yaygın biçimde kabul görmüş bir şekilde de olabilir. Algımız öğrendiklerimiz ve geçmiş deneyimlerimiz ile şekillenmektedir. Örneğin genelde hüznün etkisi bırakan bir melodi özel hayatında farklı yaşanmışlıkları olan bir bireyde neşeli bir etki de oluşturabilir. Fakat karşılaşılan bu durumun genelde bir istisna olduğu söylenebilir. Lull’a göre, “müzik, yaşamdaki duygusal gidip-gelmeleri, zayıflıkları, yenilgileri, kutlamaları ve çatışmaları özel olarak yaşanabilen ya da diğer insanlarla paylaşılabilen

etkileyici tempolara dönüştürmektedir. Kendini oluşturan kişilere de, dinleyenlere de farklı deneyimler yaşatmaktadır” (2000: 11).

Kaygusuz, “Müzik Tarihi” isimli kitabında, müziğin etkisini şu başlıklarda sıralamıştır (2004: 51-53):

- Birçok alanda müzikten yararlanılır. Opera, bale, tiyatro, film gibi sanatlar; okullar, ibadethaneler ve askerlikle ilgili kurumlar bunlara örnek verilebilir.
- Kullanıldığı alan ürünü ile birleşerek, daha güçlü bir etki yaratabilir. Örneğin: Sinema da müzik kullanılarak anlatım güçlendirilebilir.
- Formları çok çeşitlidir. Şarkı, sonat, opera, senfoni, buna örnek gösterilebilir.
- Çok çeşitli çalı türleri bulunmaktadır. Bu durum da anlatıma güç katmaktadır.
- İnsan sesi ve sözlerle birleşerek daha derin anlamlar yaratabilmektedir.
- Efekt ve doğal ses gibi araçlarla donatılabilme özelliği bulunmaktadır.
- Dinleme, izleme, tüketim mekânları çok geniştir. Evde, arabada, dağda, sokakta, konser salonlarında ulaşılabilir. Bunu yaparken iletişim araçlarından çok yararlanmaktadır. Radyo, televizyon, plak, kaset ve disklerden dinlenebilmektedir.
- Her tür müzik duygulanım yaratmaktadır.
- Evrensel dildir. İnsanlarla hemen ve dolaysız ilişki kurmaktadır. Hayatında hiç sinemaya gitmeyen, tiyatro seyretmeyen, ciddi bir mimari eser görmeyen ya da kitap bile okumayan olabilir. Ama hiç müzik dinlemeyen insan bulunmamaktadır.

Diğer bir yandan insanlardaki müzik algısının içinde bulunan toplumun yaşam özelliklerine göre şekillendiğini söylemek mümkündür. Bazı düşünürler, günümüzde içerisinde bulunduğumuz toplum düzeninin müzik sanatını etkilediğini ve onu kapitalist sistemin bir parçası haline getirdiğini savunmaktadır (Oskay, 2001: 30). Bu konuda Althusser, ekonomik durumun sanatsal durumu da belirlediğini belirterek, sanatın kültürel bir olgu olduğunu vurgulamıştır (2000: 32). Her toplumun müzik algısı ve müzik beğenisi birçok etken doğrultusunda elbette birbirinden farklı olabilmektedir. Bu farklılıkları kişisel ya da toplumsal bazlı düşünebiliriz. Yani bir müziksel ifadenin kişide bıraktığı izlenim, kişinin hatıralarıyla alakalı olarak farklı algılanabileceği gibi, toplum içerisinde kabul edilen değer yargılarına göre de toplumdan topluma farklı algılanabilir. Buna karşın müzik, dünyanın farklı coğrafyalarında yaşayan ve çok farklı kültürel kodlar taşıyan bireyleri aynı çatı altında toplayabilen az sayıdaki unsurdan biri olarak kaşımıza çıkmaktadır. Bu durum insan ve müzik arasında son derece kapsamlı bir ilişki durumu olduğunun da bir kanıtıdır. Müzik sanatı bu yönü ile çok farklı sosyokültürel ve ekonomik özelliğe sahip olan bireyleri bir arada toplayabilme gücüne sahiptir.

1.2. Türk Halk Müziği ve Türkülerimiz

Türkler üzerine yapılan araştırmalarda Türklerin dünyanın çeşitli bölgelerine yayılarak birçok devlet kurduğu görülmektedir. Çok köklü bir tarihe sahip olan Türkler, uzun yıllar boyunca göçebe topluluklar halinde yaşamlarını sürdürmüş ve gittikleri her yere kültürlerini taşımıştır. Bunun yanı sıra karşılaştıkları toplumların da kültürleri ile etkileşim içerisinde olmuşlardır. Bu etkileşimler sonucu Türk kültürü çok zengin bir yapıya bürünmüştür. Türk halk müziği de bu doğrultuda Türk kültürü içerisinde yoğunlaşarak günümüze son halini almıştır. Emnalar’a göre Türk Halk Müziği, “kendine özgü çalgıları, çalı ve söyleyiş tavrı, türleri, biçimleri ve geniş dağarıyla ulusal nitelikleri bünyesinde taşıyan, halk biliminin diğer dallarıyla iç içe oluşan, yöresel müziklerin birleşimiyle ortaya çıkan bir müzik çeşididir” (1998: 27). Toplumlardaki en yalın ve saf eserlerin, halkın içten gelen

duyguları ile sanatsal kaygı taşımadan oluşturduğu eserler olduğu bir gerçektir. Bu nedenle halk müzikleri sanatsal müzik çeşitlerinden farklı bir profil sergilemektedir. Türk halkının duygu ve düşüncelerine tercüman olan Türk halk müziğimiz de, buna güzel bir örnektir. Türk halk müziği incelendiğinde halkın duygu ve düşüncelerinin müzik eserlerinde yoğun bir şekilde işlendiği görülmektedir.

Türk halk müziği, ezgi ve usul yapısı itibarıyla çok zengin bir yapıya sahiptir. Bu zenginliğin başlıca faktörünün yöresel farklılıklardan kaynaklandığını söylemek mümkündür. Yörelere, kendi müzikal kimliği ile ön plana çıkmaktadır. Haşhaş, İmik ve Aydoğdu'ya göre; "Türk halk müziği (THM), çeşitli üslup, tavır, hançere vb. özellikler geliştirmiş olması açısından yöreden yöreye çeşitli farklılıklar göstermekte ve bu farklılıklar büyük bir zenginlik olarak THM repertuarı/nazariyatına aks etmektedir" (2015: 170). Konuya yönelik Eroğlu şu tespitlerde bulunmuştur; "Oldukça geniş bir coğrafi alana sahip olan Türkiye'nin, her bölgesinin, her şehrinin, hatta bazı ilçelerinin bile kendine özgü bir müzik yapısı ve icrası olabilmektedir. Bu durum yer yer türdeş olmayan kültürel bir yapıyı göstermekle beraber, çoğunlukla yöre insanının bulunduğu coğrafyanın şartlarına ve temas ettiği insanlarla olan etkileşimine bağlı olarak türdeş olan yerel-mahalli bir kültüre ulaşıldığını göstermektedir" (2017: 516). Ayrıca THM'nin çok zengin bir çalgı yelpazesine de sahip olduğu bilinmektedir. Türk halk müziği araştırmacılarının THM'de yapmış olduğu çeşitli şekillerde tür sınıflandırmaları bulunmaktadır. Türk halk müziğinde birçok tür (zeybek, ninni, ağıt, destan, güzelleme, yiğitleme, maya, bozlak, barak, bar, halay, horon v.b) olmasına karşın, halk arasında türlerin neredeyse tamamının türküler olarak isimlendirildiği görülmektedir. Türkü, Türk halk müziğinde yaygın bir şekilde kullanılan bir terimdir. Emnalar, Mahmut Gazimihal'in konuya yönelik görüşlerini şu şekilde aktarmaktadır: "Halk şarkısı tabirini -chant populaire- karşılığı kullandık, fakat Almanların kendi halk şarkılarına -lied- dedikleri gibi, bizde halk şarkılarımıza genellikle -türkü-dedik" (1998: 26). Hoşsu'ya göre "türkü, 12. yüzyıl Farsçasında Türk'e ait ve Türk'e mahsus anlamına gelen -Türkî- den gelmiş, Türk sözcüğüne, bir aidiyet eki olan (i) vokalinin eklenmesiyle Türkçe telaffuza uydurulmuştur" (1997: 6). Öztelli'ye göre türküler, "Türk halkının iç âlemini yaşatan, beşikten mezara kadar bütün yaşayışını içine alan en dikkate değer edebi ürünlerdir" (1953: 3).

Türküler, yıllar boyu Türk milletinin kendini ifade biçimi olarak dilden dile aktarılmış, bu şekilde nesiller boyu varlığını sürdürmüş ve halen sürdürmektedir. Türküler halka mal olmuş ürünlerdir. Bunun yanında türkülerin üretildiği dönemlere ait izler taşıdığını da söylemek mümkündür. Bir başka deyişle türküler dönemin yapısı, dili, inanç şekli v.b yaşama dair hemen her kesiti hakkında bizlere bilgi verebilmektedir. Nur'a göre "Türk türkülleri, Türk'ün esatiri ve yazısı hakkında oldukça malumat vermektedir" (1978: 72). Türküler halkın ortak duygu ve düşüncesini yansıtmaktadır. Diğer yandan türküler bakıldığında yöresel bir takım farklılıkların olduğu ve bu farklılıkların yöre insanları tarafından farklı şekillerde algılandığı görülebilmektedir. Bu durumun toplumun değer yargıları, kültürel dokusu ve yaşayış tarzı ile alakalı olduğu söylenebilir. Ancak türkülerin büyük ekseriyetle halkın geneli tarafından benimsendiği görülmektedir. Bu durum, türkülerin hangi yöreye ait olursa olsun halkın ortak malı olduğunun bir göstergesi olarak düşünülebilir. Bir yöreye ait olan kına türküsünün hemen her yörede kına törenlerinde aynı hissiyatla söylenmesi ya da bir oyun havasının hemen her yörenin düğün törenlerinde çalınıp oynanması bu duruma örnek olarak gösterilebilir.

Türküler ortak duygu ve düşüncelerin ürünü olduğu gibi kişilerde yaşanan hatıralara bağlı olarak farklı hissiyatlar da uyandırabilmektedir. Kişiler, duygu ve düşüncelerini türkülerle özdeşleştirebilmekte ve türküyü iç dünyalarında farklı yerlere koyabilmektedir. Bu durumun tamamen kişisel algılar sonucu geliştiği söylenebilir. Daha açık bir ifadeyle türküler, yazılış amacına göre halkın her kesimi tarafından ortak duygu ve düşüncelerin bir yansıması olduğu kadar, kişilerin hatıralarıyla özdeşleşmesi sonucu kişilerce farklı duygulanımların sebebi de olabilmektedir. Bu durumu dış etkenlerden kaynaklanan algısal farklılıklar olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak türküler üzerinde dış etkenlerden kaynaklanan algısal farklılıklardan başka, bir de türkülerin farklı icra şekillerinden kaynaklanan algısal farklılıklarla karşılaşmaktadır. Örneğin, bir türkünün yöre üslup-tavrı ve ağzıyla icrasının aksine popüler müzik tarzı ile yorumlanarak (pop, rock, jazz, blues v.b) icra edilmesi o türkünün karakteristiğini oldukça etkileyebilmektedir. Benzer şekilde bir türkünün yöre çalgıları ile icrasının aksine örneğin, piyano, gitar, yan flüt v.b çalgılarla icrası da o türkünün karakteristiğini yine oldukça etkileyebilmektedir. Türküler üzerinde yapılacak olan tüm bu değişimlerin, dinleyicilerin algısında, aslında olması gerekenden çok farklı hisler uyandırdığını söylemek mümkündür. Bu algısal farklılıklara sebep olan icra şekillerinden birini de metronom hızı belirlemektedir.

2. Araştırmanın Modeli

2.1. Amaç ve Önem

Araştırma, halk türkülerimizdeki metronom hızının değişimi ile türkülerimizin dinleyicilerde ne gibi duygu değişimlerine yol açabileceğine odaklanmaktadır. Örneğin hızlı bir tempoda seslendirilen eserin metronom hızı yavaşlatıldığında eser aynı duygusal etkiyi verebilmektedir? Araştırmanın konuya yönelik çeşitli tespitler yapması bakımından oldukça önemli olduğu düşünülmektedir.

2.2. Yöntem

Araştırma, aynı ezginin, aynı çalgılarla ve aynı ortamda dinlenmesi sürecinde, yalnızca metronom sürati değişkeninde oluşturulacak olan değişim ile aynı eserin dinleyicilerde (olumlu ya da olumsuz yönü ile) ne tür bir duygusal etki oluşturabileceğini tespit etmeye yöneliktir.

Araştırmada karma bir desen kullanılmıştır. Creswell karma yöntem araştırmalarını, “araştırmacının, araştırma problemlerini anlamak için hem nicel veriler (kapalı uçlu) hem de nitel veriler (açık uçlu) topladığı iki veri setini birbiriyle bütünleştirdiği ve daha sonra bu iki veri setini bütünleştirmenin avantajlarını kullanarak sonuçlar çıkardığı, sağlık, sosyal ve davranış bilimleri alanında kullanılan bir araştırma yaklaşımı olarak tanımlamaktadır” (2017: 2).

Araştırma sürecinde TRT repertuarında kayıtlı olan türküler arasından seçilen 5 eser, yavaş ve hızlı olmak üzere aynı çalgı grubu ile iki kez yorumlanmıştır. Daha sonra yeniden ve farklı metronom hızlarında yorumlanan bu türküler 50 örnekleme dinletilmiş ve konuya yönelik tespitler yapılmaya çalışılmıştır.

3. Bulgular ve Yorum

Metronom, müzik eserlerinin seslendirilmesi esnasında hız aralıklarının belirlenmesi ve müzisyenin aynı hızda devam edebilmesine yardımcı olmaktadır. Türk Dil Kurumu'na göre

metronom terimi; “bir müzik parçasının hangi hızla çalınması gerektiğini gösteren alet” olarak tanımlanmaktadır.¹ Metronom hızının değişkenliğine göre türkülerde meydana gelebilecek duygu değişimleri incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda 5 türkü belirlenmiş ve bu türküler aynı çalgılarla aynı ortamda farklı metronom hızlarında icra edilerek örneklem grubuna dinletilmiştir. Örneklem grubunun metronom hızı değişkenliğindeki duygu değişimleri tablolar halinde gösterilmiştir.

Belirlenen Türküler

- Pınar Başından Bulanır
- Hey On Beşli
- Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum
- Ekin Ekilen Yere
- Hekimoğlu

Belirlenen türküler 2 farklı metronom hızında; ağır/largo ve çabukça/allegretto olarak icra edilmiştir.

Tablo 1: “Pınar Başından Bulanır” türküsünün farklı metronom hızlarında dinleyiciler üzerindeki algıları

Ağır/Largo		Çabukça/Allegretto	
% 68	% 32	% 16	% 84

- Olumsuz algı (hüzün, mutsuzluk vb.)
- Olumlu algı (mutluluk, neşe, sevinç, vb.)

“Pınar Başından Bulanır” türküsü aynı çalgılarla ve aynı ortamda ağır/largo ve çabukça/allegretto metronom hızlarında çalınarak örneklem grubuna dinletilmiştir. Sadece metronom hızı değişkeninde meydana gelen farklılık ile (çalgı grubu aynı kalmak şartı ile) aynı eserin dinleyicilerde (pozitif ya da negatif yönü ile) ne tür bir algı farkı meydana getirdiği tablo 1’de gösterilmektedir. Tablo 1’e göre “Pınar Başından Bulanır” türküsünün metronom hızı değişkeninin örneklem grubundaki kişilerin algılarında ve duygularında değişimlere sebep olduğu gözlemlenmiştir. “Pınar Başından Bulanır” türküsünün ağır/largo metronom hızında icra edilip örneklem grubuna dinletildiğinde %68 oranında negatif, %32 oranında pozitif algının olduğu görülmektedir. Buna göre, negatif algının pozitif algıya göre daha baskın olduğu söylenebilir. Aynı türkünün çabukça/allegretto metronom hızı ile icra edilip örneklem grubuna dinletilmesinde ise pozitif algının %84 oranında negatif algıya göre daha çok olduğu görülmektedir. “Pınar Başından Bulanır” türküsünün metronom hızındaki değişikliklerin türkü karakteristiğini etkilediği ve türkü karakteristiğine zıt farklı algılara yol açtığı gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak “Pınar Başından Bulanır” türküsünün karakteristik yapısının belirlenmesinde metronom hızının oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 2: “Hey On Beşli” türküsünün farklı metronom hızlarında dinleyiciler üzerindeki algıları

Ağır/Largo	Çabukça/Allegretto
------------	--------------------

¹<https://sozluk.gov.tr/>

% 72	% 28	% 18	% 82
------	------	------	------

- Olumsuz algı (hüzün, mutsuzluk vb.)
- Olumlu algı (mutluluk, neşe, sevinç, vb.)

“Hey On Beşli” türküsü aynı çalgılarla ve aynı ortamda ağır/largo ve çabukça/allegretto metronom hızlarında çalınarak örneklem grubuna dinletilmiştir. Sadece metronom hızı değişkeninde meydana gelen farklılık ile (çalgı grubu aynı kalmak şartı ile) aynı eserin dinleyicilerde (pozitif ya da negatif yönü ile) ne tür bir algı farkı meydana getirdiği tablo 2’de gösterilmektedir. Tablo 2’ye göre “Hey On Beşli” türküsünün metronom hızı değişkeninin örneklem grubundaki kişilerin algılarında ve duygularında değişimlere sebep olduğu gözlemlenmiştir. “Hey On Beşli” türküsünün ağır/largo metronom hızında icra edilip örneklem grubuna dinletildiğinde %72 oranında negatif, %28 oranında pozitif algının olduğu görülmektedir. Buna göre, negatif algının pozitif algıya göre daha baskın olduğu söylenebilir. Aynı türkünün çabukça/allegretto metronom hızı ile icra edilip örneklem grubuna dinletilmesinde ise pozitif algının %82 oranında negatif algıya göre daha çok olduğu görülmektedir. “Hey On Beşli” türküsünün metronom hızındaki değişikliklerin türkü karakteristiğini etkilediği ve türkü karakteristiğine zıt farklı algılara yol açtığı gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak “Hey On Beşli” türküsünün karakteristik yapısının belirlenmesinde metronom hızının oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 3: “Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum” türküsünün farklı metronom hızlarında dinleyiciler üzerindeki algıları

Ağır/Largo		Çabukça/Allegretto	
% 56	% 44	% 26	% 74

- Olumsuz algı (hüzün, mutsuzluk vb.)
- Olumlu algı (mutluluk, neşe, sevinç, vb.)

“Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum” türküsü aynı çalgılarla ve aynı ortamda ağır/largo ve çabukça/allegretto metronom hızlarında çalınarak örneklem grubuna dinletilmiştir. Sadece metronom hızı değişkeninde meydana gelen farklılık ile (çalgı grubu aynı kalmak şartı ile) aynı eserin dinleyicilerde (pozitif ya da negatif yönü ile) ne tür bir algı farkı meydana getirdiği tablo 3’te gösterilmektedir. Tablo 3’e göre “Kaleden kaleye şahin uçurdum” türküsünün metronom hızı değişkeninin örneklem grubundaki kişilerin algılarında ve duygularında değişimlere sebep olduğu gözlemlenmiştir. “Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum” türküsünün ağır/largo metronom hızında icra edilip örneklem grubuna dinletildiğinde %56 oranında negatif, %44 oranında pozitif algının olduğu görülmektedir. Buna göre, negatif algının pozitif algıya göre daha baskın olduğu söylenebilir. Aynı türkünün çabukça/allegretto metronom hızı ile icra edilip örneklem grubuna dinletilmesinde ise pozitif algının %74 oranında negatif algıya göre daha çok olduğu görülmektedir. “Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum” türküsünün metronom hızındaki değişikliklerin türkü karakteristiğini etkilediği ve türkü karakteristiğine zıt farklı algılara yol açtığı gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak “Kaleden Kaleye Şahin Uçurdum” türküsünün karakteristik yapısının belirlenmesinde metronom hızının oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 4: “Ekin Ekilen Yere” türküsünün farklı metronom hızlarında dinleyiciler üzerindeki algıları

Ağır/Largo		Çabukça/Allegretto	
% 66	% 34	% 22	% 78

- Olumsuz algı (hüzün, mutsuzluk vb.)
- Olumlu algı (mutluluk, neşe, sevinç, vb.)

“Ekin Ekilen Yere” türküsü aynı çalgılarla ve aynı ortamda ağır/largo ve çabukça/allegretto metronom hızlarında çalınarak örneklem grubuna dinletilmiştir. Sadece metronom hızı değişkeninde meydana gelen farklılık ile (çalgı grubu aynı kalmak şartı ile) aynı eserin dinleyicilerde (pozitif ya da negatif yönü ile) ne tür bir algı farkı meydana getirdiği tablo 4’te gösterilmektedir. Tablo 4’e göre “Ekin ekilen yere” türküsünün metronom hızı değişkeninin örneklem grubundaki kişilerin algılarında ve duygularında değişimlere sebep olduğu gözlemlenmiştir. “Ekin Ekilen Yere” türküsünün ağır/largo metronom hızında icra edilip örneklem grubuna dinletildiğinde %66 oranında negatif, %34 oranında pozitif algının oluştuğu görülmektedir. Buna göre, negatif algının pozitif algıya göre daha baskın olduğu söylenebilir. Aynı türkünün çabukça/allegretto metronom hızı ile icra edilip örneklem grubuna dinletilmesinde ise pozitif algının %78 oranında negatif algıya göre daha çok oluştuğu görülmektedir. “Ekin Ekilen Yere” türküsünün metronom hızındaki değişikliklerin türkü karakteristiğini etkilediği ve türkü karakteristiğine zıt farklı algılara yol açtığı gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak “Ekin Ekilen Yere” türküsünün karakteristik yapısının belirlenmesinde metronom hızının oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 5: “Hekimoğlu” türküsünün farklı metronom hızlarında dinleyiciler üzerindeki algıları

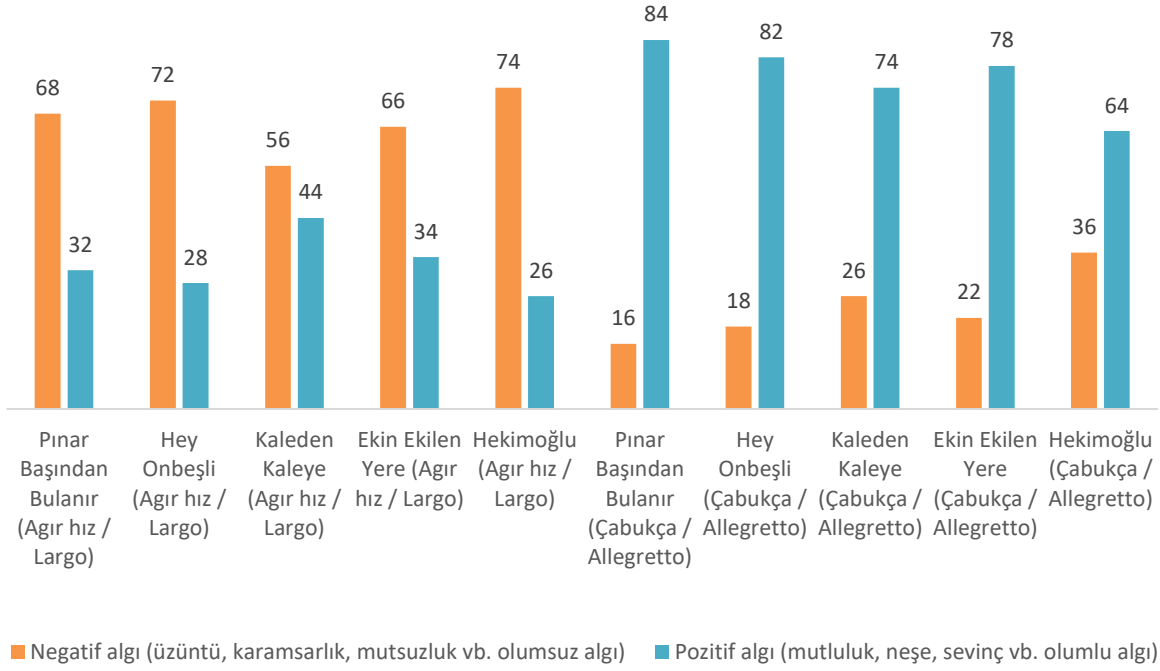
Ağır/Largo		Çabukça/Allegretto	
% 74	% 26	% 36	% 64

- Olumsuz algı (hüzün, mutsuzluk vb.)
- Olumlu algı (mutluluk, neşe, sevinç, vb.)

“Hekimoğlu” türküsü aynı çalgılarla ve aynı ortamda ağır/largo ve çabukça/allegretto metronom hızlarında çalınarak örneklem grubuna dinletilmiştir. Sadece metronom hızı değişkeninde meydana gelen farklılık ile (çalgı grubu aynı kalmak şartı ile) aynı eserin dinleyicilerde (pozitif ya da negatif yönü ile) ne tür bir algı farkı meydana getirdiği tablo 5’te gösterilmektedir. Tablo 5’e göre “Hekimoğlu” türküsünün metronom hızı değişkeninin örneklem grubundaki kişilerin algılarında ve duygularında değişimlere sebep olduğu gözlemlenmiştir. “Hekimoğlu” türküsünün ağır/largo metronom hızında icra edilip örneklem grubuna dinletildiğinde %74 oranında negatif, %26 oranında pozitif algının oluştuğu görülmektedir. Buna göre, negatif algının pozitif algıya göre daha baskın olduğu söylenebilir. Aynı türkünün çabukça/allegretto metronom hızı ile icra edilip örneklem grubuna dinletilmesinde ise pozitif algının %64 oranında negatif algıya göre daha çok oluştuğu görülmektedir. “Hekimoğlu” türküsünün metronom hızındaki değişikliklerin türkü karakteristiğini etkilediği ve türkü karakteristiğine zıt farklı algılara yol açtığı gözlemlenmiştir. Buna bağlı olarak

“Hekimoğlu” türküsünün karakteristik yapısının belirlenmesinde metronom hızının oldukça önemli olduğu söylenebilir.

Tablo 6: Belirlenen türkülerin aynı grafik üzerinde karşılıklı olarak gösterimi

4. Tartışma

Türkülerimiz duygu ve düşüncelerimizin aktarımında önemli bir ifade biçimidir. Türküler hayatımızda önemli bir yere sahip olduğu kadar birçoğumuzun hatıralarında farklı şekillerde yer edinmiştir. Kişilerin hatıralarına göre anlamlandırdığı türkülerin kişiden kişiye farklı duygular uyandırdığı karşılaşılan bir durumdur. Yani hatıraların oluş şekline göre hatıralarla ilişkilendirilen türküler, negatif veya pozitif duygular uyandırabilmektedir. Araştırmada metronom hızı değişkeninin türkülerimizin dinleyicide meydana getirdiği algıya bağımlı duygu yoğunluğunda etkili olabileceği gözlemlenmiştir. Düşük metronom hızında seslendirilen eserlerin dinleyicide daha negatif ve hüzünlü bir etki oluşturabildiği, buna karşın metronom hızının yüksek olduğu müzik eserlerinde ise bireyin daha pozitif ve neşeli bir ruh haline kavuşabildiği gözlemlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre metronom hızı değişkeninin türkülerimizin karakteristik yapısının değişmesinde de etkili olduğu görülmektedir. Türkülerimizin olduğu gibi korunması ve doğru bir şekilde gelecek kuşaklara aktarılması son derece önemlidir. Bu nedenle türkülerimizin orijinal metronom hızları ile icra edilmesi gerektiği önerilmektedir. Bu doğrultuda örneğin ağıt türünde yazılan bir türkünün metronom hızı artırılarak oyun havası şeklinde oynanmaması için bilinçli olunması, bu bilincin de THM eğitimi veren veya THM yayını yapan kurumlarca halkın doğru bilgilendirilmesi ve türkülerimizin olabildiğince aslına uygun olarak öğretilip icra edilmesi şeklinde sağlanması gerektiği önerilmektedir.

5. Kaynakça

- Angı, Ç. E. (2013). Müzik Kavramı ve Türkiye’de Dinlenen Bazı Müzik Türleri. *İdil Dergisi*, 2 (10), 59-81. <https://dx.doi.org/10.7816/idil-02-10-05>
- Alpagut, U. (1998). *Kim Kapattı Şu Müziği*. Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Althusser, L. (2000). *İdeoloji ve Devletin İdeolojik Aygıtları*. (Çev. Y. Alp, M. Özşık). İletişim Yayınları.
- Creswell, J.W. (2017). *Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş*. (Çev. M. Sözbilir). Pegem Akademi,
- Çevik, S. (1991). *Mekân-Kimlik-Kimliklendirme, Trabzon Sokağı Örneği*. K.T.Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü,
- Dökmen, Ü. (1994). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. Sistem Yayınları.
- Emnalar, A. (1998). *Tüm Yönleriyle Türk Halk Müziği ve Nazariyatı*. Ege Üniversitesi Yayınları.
- Eroğlu, T. (2017). Türk Halk Müziğinin Türkiye’deki Coğrafi Bölgelere Göre Temel Özellikleri Bakımından İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5 (41), 513-527. <https://dx.doi.org/10.16992/ASOS.12127>
- Haşhaş, S., İmik, Ü., Aydoğdu, C. (2015). Arguvan Örnekleminde Dede Sazı’nın Organolojisi ve İcra Özellikleri. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 39 (1), 169-180. Erişim adresi <http://static.dergipark.org.tr/article-download/imported/5000092164/5000119394.pdf?>
- Hoşsu, M. (1997). *Geleneksel Türk Halk Müziği Nazariyatı*. Kombassan A.Ş.
- İmik, Ü. (2020). “Sosyal, Kültürel, Tarihi ve Coğrafik İçerikleriyle” *Türkülerimiz*. Sonçağ Matbaacılık.
- İplikçi, H. G. (2015). İletişimde Temel Modeller ve Kitle İletişim Modelleri. *Sosyal ve Beşeri Bilimleri Dergisi*, 7 (2), 15-25. Erişim adresi https://www.researchgate.net/publication/328637896_Iletisimde_Temel_Modeller_ve_Kitle_Iletisim_Modelleri
- Karkın, M., Pelikoğlu, M. C., Haşhaş, S. (2014). Bağlama Enstrümanının Öğretim Yöntemleri Kapsamında Yöresel Tavrıların Değerlendirilmesi. *Art-e Sanat Dergisi*, 7 (13), 129-148. Erişim adresi <http://static.dergipark.org.tr/article-download/imported/5000040053/5000062127.pdf?>
- Kaygusuz, M. (2004). *Müzik Tarihi*. Kaynak Yayınları.
- Kurubaş, B. (2015). *Mesleki Müzik Eğitimi Veren Kurumlarda Yöresel Bağlama Tavrılarının Öğretimine Yönelik Değerlendirmeler*. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Müzik Anabilim Dalı.
- Lull, J. (2000). *Popüler Müzik ve İletişim*. (Çev. T. İlbağ). Çivi Yazıları Matbaacılık.
- Munch, C. (1990). *Ben Bir Orkestra Şefiyim*. Afa Yayınları.
- Nur, R. (1978). *Türk Tarihi*. Ünal Matbaası.
- Oskay, Ü. (2001). *Müzik ve Yabancılaşma*. Der Yayınları.
- Öztelli, C. (1953.) *Halk Türküleri*. Varlık Yayınları.
- Uçan, A. (1994). *İnsan ve Müzik – İnsan ve Sanat Eğitimi*. Ankara: Müzik Ansiklopedisi Yayınları.
- Yener, F. (1996). *Müzik*. Apa Ofset.

İnternet Kaynakları

- Türk Dil Kurumu Sözlükleri. (2020, 11 Ocak). Erişim adresi <https://sozluk.gov.tr/>